

Wady wymowy - przyczyny i zapobieganie.

„ Słuchajmy wyraźniej. Mowa przyjdzie wtedy nam ze szczególną uwagą...”

Mowa bardzo intensywnie kształtuje się w najwcześniejszym okresie dzieciństwa. Prawidłowo słyszące i normalnie rozwijające się dziecko przyswaja sobie mowę w ciągu pierwszych 5 – 6 lat życia. To właśnie wtedy zadaje mnóstwo pytań, tworzy niezwykle opowieści, wzbogaca ilościowo i jakościowo swój słownik, operuje rzeczownikami, czasownikami, przymiotnikami, przysłówkami i zaimkami.

W dzisiejszych czasach okazują się, że coraz więcej dzieci wadliwie wymawia podstawowe dźwięki mowy. Największą grupę problemów w rozwoju mowy tworzą wady artykulacyjne nazywane dyslalią. Są to nieprawidłowości w wymawianiu jednej lub kilku głosek.

W obrębie dyslalii wyróżniamy różnego rodzaju seplenienia, rerania, mowę bezdźwięczną, kappacyzm, gammacyzm i inne odchylenia od normalnej artykulacji. Nie każde jednak odstępstwo od ogólnopolskiej normy wymawianiowej jest wadą wymowy. Nie należy też mylić wady wymowy

z mową gwarową oraz błędów wymowy, które wynikają z pewnych nawyków wypowiedzania się .

Do wad wymowy nie zaliczamy nieprawidłowości artykulacyjnych wynikających z nieukończonego rozwoju mowy (do 6-7 r.ż) - dotyczy to sytuacji, gdy dziecko zastępuje głoski, których jeszcze nie potrafi wypowiedzieć - innymi, łatwiejszymi, których nie zniekształca, Są to typowe cechy wymowy dziecięcej, które są normalnym przejawem jej niedojrzałości,

Każda głoska ma swój czas, więc dziecko do ukończenia 6tego roku życia prawo opuszczać, przestawiać i zamieniać głoski na łatwiejsze. Nie może natomiast - bez względu na wiek ich deformować, np. wymawiać międzyzębowo czy bocznie (seplenienie międzyzębowe, seplenienie boczne).

Dzieci 6, 7 letnie, które kończą edukację przedszkolną i idą do szkoły powinny wymawiać prawidłowo wszystkie głoski i budować zdania poprawne pod względem logicznym oraz pod względem gramatyki i składni.

Dlaczego powstają wady wymowy?

Przyczyną powstawania wad wymowy są najczęściej :

- deficyt słuchu fizjologicznego (zakłócenia w artykulacji, melodii, intonacji),
- nieprawidłowa budowa aparatu mowy (rozszczep podniebienia, warg, zbyt duży lub mały
- język, skrócone wędzidełko podjęzykowe, wady zgryzu),
- częste infekcje górnych dróg oddechowych i przerost trzeciego migdałka, powodują oddychanie przez usta. W konsekwencji wpływa to na osłabienie sprawności mięśni języka, warg, podniebienia miękkiego, których praca jest niezbędna do artykulacji. Dziecko, które źle oddycha, gorzej mówi.
- dysfunkcję słuchu fonematycznego (odpowiadającego za procesy analizy i syntezy słuchowej, które są niezbędne do nauki czytania a przede wszystkim różnicowania głosek, która z tą nauką się wiąże).
- nieprawidłowe połykanie. Dziecko, które przez długi czas było karmione butelką, ssało smoczek, zamiast skórek od chleba dostawało np. chrupki kukurydziane, było karmione papkami, bardzo późno zaczęło pić z kubka, częściej przejawia złe nawyki w połykaniu i żuciu. Gryzienie, rozdrabnianie, formowanie kęsów, przesuwanie ich językiem w stronę przetyku-wszystko to sprzyja wzmocnieniu mięśni artykulatorów.

- mówienie do dziecka językiem nianiek (spieszczanie),
- ograniczone kontakty z matką do 2. r.ż,
- problemy zdrowotne matki w ciąży,

Związek wad zgryzu z wadą wymowy:

Wada zgryzu to nieprawidłowe ułożenie dolnej i górnej szczęki. Złe ułożenie może być na całej długości łuków zębowych lub w ich środkowej i bocznej części.

Udowodniono, że jedną z przyczyn nieprawidłowego rozwoju mowy są wady zgryzowe i zębowe utrudniające lub uniemożliwiające prawidłową artykulację głosek detalizowanych.

Dzieci mające wadę zgryzu oraz nieprawidłowe uzębienie (ubytki, próchnica zębów) mają problem z prawidłową realizacją głosek. Problemy te dotyczą najczęściej wymowy głosek detalizowanych. Głoski detalizowane to takie głoski, których realizacja polega na zbliżaniu górnych i dolnych zębów (siekaczy). Głoski detalizowane to s, z, c, dz, ś, ź, ć, dź, sz, ż, cz, dż.

Trudności i nieprawidłowe artykulacyjne obserwuje się również na głoskach przedniojęzykowo zębowych t, d, n, oraz w głoskach f, w.

Zgryz prawidłowy

Wybrane wady zgryzu często występujące u dzieci

- **Zgryz głęboki** – ta wada zgryzu powoduje, że brzmienie głosek detalizowanych jest zniekształcone, przyczyna leży w braku tarcia powietrza o brzegi siekaczy, które w zgryzie głębokim zbyt głęboko nachodzą na siebie.
- **Zgryz otwarty** - na skutek szpary pomiędzy zębami, w którą wpada język – powstaje seplenienie między zębami. Ta wada wymowy polega na wsuwaniu języka między przednie zęby podczas artykulacji głosek t, d, n, oraz s, z, c, dz.
- **Tyło zgryz** – z racji ułożenia zębów miejsce artykulacji głosek przesunięte jest do tyłu. Pomędzy zębami powstaje szpara przednio-tylna. Powoduje ona, że spółgłoski s, z, c, dz – brzmieniem przypominają głoski ś, ź, ć, dź.
- **Przodozgryz** – głoski wymawiane są przyzębowo lub międzyzębowo co deformuje ich prawidłowe brzmienie.

Zgryz otwarty

Zgryz skrzyżowany

Głównymi przyczynami wad zgryzu u dziecka są:

- ssanie palca, smoczka lub innych przedmiotów,
- zaciskanie zębów, zgrzytanie zębami,
- nagryzanie lub zaciskanie warg,
- nieprawidłowe oddychanie - przez usta, będące czasem skutkiem alergii, przewlekłych nieżytów nosa lub przerośniętych migdałków,
- utrata zębów mlecznych lub stałych,
- urazy zębów uszkodzających zawiązki zębów stałych,
- złe odżywianie,

Skutki wad zgryzu:

- próchnica
- wady wymowy
- zaburzenia gryzienia, żucia, trawienia
- nieestetyczny wygląd

Jak zapobiec wadzie zgryzu u dzieci?

Zastanawiasz się jak uniknąć wady zgryzu u swojego dziecka, poniżej kilka rad:

- dbaj o prawidłowe napięcie mięśni w obrębie jamy ustnej – dziecko nie może bawić się, rysować, spać z otwartą buzią.
- jeśli obserwujesz, że Twoje dziecko nawykowo oddycha przez usta – idź z nim na konsultację do laryngologa i logopedy.
- jeśli Twoje dziecko skończyło rok - naucz go pić z kubeczka, nie używaj smoczka uspokajacza, nie karm dziecka z butelki. Używając smoczka utrwalasz nieprawidłowy typ połykania.
- naucz dziecko gryźć, żuć twarde pokarmy np. jabłko, marchewkę, skórkę od chleba, nie podawaj mu zmiksowanych przetartych papek.
- pilnuj, aby Twoje dziecko nie gryzło warg, przedmiotów, nie ssało palca.
- dbaj o zdrowe zęby swojego dziecka – regularnie je szczotkuj,
- nie wyrывaj zbyt wcześnie zębów mlecznych.

*Opracowała: Jolanta Bartodziej
logopeda*

Źródło:

G. Jastrzębowska, Logopedia,

L. Kaczmarek, Nasze dziecko uczy się mowy

THEODORE ELIADES, WILLIAM A. BRANTLEY Materiały ortodontyczne w ujęciu naukowym i klinicznym